

סימן רה

ברכות ירקות. ובו ה' סעיפים:

א על הירקות מברך (א) בורא פרי האדמה (ב) ואפילו בשלם וכן כל פירות (ג) וקטניות

❖ ישועת דניאל ❖

באמירת ברכה על קטניות: א. האוכל קטניות חיים, כשאין דרכן לאכלן אלא מבושלין, מברך עליהם שהכל (משנ"ב ס"ק ב). ב. אם הם ראויים חיים ומבושלים מברך עליהם האדמה (שו"ע). ג. אם אין ראויין כלל חיין, ואוכלן כשהם חיין, אינו מברך עליהם כלל (שעה"צ ס"ק ה). ועי' ביה"ל (ד"ה וקטניות) בענין ארבע"ס דמברך עליהם האדמה אפי' חי. וצ"ע דאינם ראויים לאכילה כלל, וצ"ל דבמקומו היו ראויים לאכול חי, ועי' בסמוך דהכל תלוי במנהג המקום. והלום ראיתי בספר ברכת הבית (שער ד ס"ז) שמציין לשו"ע כאן, דקטניות שקורין ארביס (אפונה) מברך עליהם בורא פרי האדמה בין חיין בין מבושלים, אך נראה דבמקומותינו שאין הארבעס ראויים לאכול חי, אין לברך עליהם כלל.

טעה ובירך על ירקות בורא מיני דשאים

(א) בורא פרי האדמה. ואם טעה ובירך בורא מיני דשאים כתב בברכ"י (ס"ק ד) דיצא (עי' שעה"צ ס"ק א). אבל בערוה"ש (סי' רב ס"א) כתב דלא יצא דשינה ממטבע שטבעו חכמים.

ירקות מבושלים

(ב) ואפילו בשלם. כדאי' בגמ' (ברכות לח ע"ב) מה פת שנשתנה על ידי האור, ופי' רש"י דאפילו הכי במילתייהו קיימי, ומברכין עליהו בורא פרי האדמה. וזה מש"כ המחבר ואפילו בשלם¹.

קטניות וארבע"ס

(ג) וקטניות. מתבאר שיש ג' דרגות

1 ויעויין ברמב"ם (ברכות פ"ח ה"ג) שכתב וז"ל פירות או ירקות שדרכן להאכל חיים אם בשלן או שלקן מברך עליהן בתחלה שהכל ולבסוף בורא נפשות, וירקות שדרכן להאכל שלוקין כגון כרוב ולפת אם אכלן חיין מברך עליהן בתחלה שהכל ולבסוף בורא נפשות רבות, ואם בשלן או שלקן מברך עליהן בורא פרי האדמה ולבסוף בורא נפשות רבות, דברים שדרכן להאכל חיין ומבושלין אכלן בין חיין בין מבושלין מברך עליהן בתחלה ברכה הראויה להן, אם היו פירות עץ מברך בורא פרי העץ ואם היו פירות האדמה או ירקות מברך בורא פרי האדמה. ויש בזה כמה דיוקים: א. מה שפתח בפירות או ירקות והמשיך בירקות לבד. ב. פתח אם בשלן או שלקן והמשיך וירקות שדרכן להאכל שלוקין. ושוב כתב ואם בשלן או שלקן. וצ"ע. ויתכן שיש לחלק בין ירקות

(ד) שטובים חיים ומבושלים מברך עליהם לאחר בישולם כברכתם הראויה להם קודם שיבשל אבל קרא וסילקא וכרוב וכיוצא בהם (ה) שטובים מבושלים יותר מחיים

❖ ישועת דניאל ❖

טובים חיים ומבושלים תלוי בדרך בני אותו מקום

נבטים

(ד) שטובים חיים ומבושלים. ר"ל דבר שטוב לאכול חי ומבושל, בשניהם מברך האדמה. ועי' ביה"ל (ד"ה שטובים) בשם החי"א (כלל נא סי' ב) דוקא אם דרך בני אותו מקום לאכלן כך חיין אבל אם אין דרך בני אותו מקום לאכול כך חיין אע"פ שהן טובים לאכול אף שלא ע"י הדחק יברך שהכל דאינו חשוב לקרותו פרי. ועי' נשמת אדם (שם) שהאריך להוכיח כשיטתו.⁴

(ג) כתיב בספר שערי הברכה (פכ"ג, עמ' תקטז) שעל נבטים יש לברך שהכל, משום דהם גידולי מים, וכ"כ בספר ותן ברכה (עמ' 419)². ועי' לעיל (סי' רד ס"ק א) מש"כ בדברים הגדלים בעציץ שאינו נקוב שיש לברך עליהם שהכל, וכ"ש בענינינו שיש לברך שהכל כיון שכל המין הוא גדל באופן זה, ומי שרוצה לצאת כל הדעות יברך על דברים אחרים האדמה ושהכל³. וכתב בספר ותן ברכה (שם) שיש סוג נבטים שהם גידולי קרקע, ועליהם יש לברך האדמה, ולכן יש לברר היטב המציאות. והנה כל זה בנבטים הגדלים בעציץ שאינו נקוב או בגידולי מים, ויש נבטי חטה, עליהם יש לברך האדמה [כשלא עשה מהם תבשיל וכיוצא ב] כ"כ בספר ותן ברכה (שם), פתחי הלכה (ערך נבט חטה), וזאת הברכה (ערך נבט חטה).

גדר של טובים יותר מבושלים מחיים

(ה) שטובים מבושלים יותר מחיים. ר"ל בעצמותו בבישול הוא יותר טוב, אבל לא מחמת תערובת בשר, כ"כ הביה"ל (ד"ה שטובים מבושלים)⁵. ומבואר בביה"ל (ד"ה שטובים חיים) בשם החי"א דלא סגי שיהיו טובים מבושלים יותר מחיים,

דרכן בשליקה לפירות שדרכן בבישול, ויש לזה סימוכין מלבוש, הו"ד בפמ"ג מ"ז ס"ק ד, ע"י שם היטב. (2) כתבנו לעיל בסי' רד ס"א שיש דס"ל שעל גידולי מים יש לברך את ברכתו הראויה להם, אך כל זה דוקא במין שבעלמא יש לברך עליו האדמה, אבל בנבטים שכל המין גדל בעציץ שאינו נקוב או בגידולי מים, בזה כו"ע לא פליגי דיש לברך שהכל. (3) ע"י ספר וזאת הברכה בהערות ומקורות ללוח אות נא שהאריך בנבטים רגילים (לא נבט חיטה), ומסיק לכתחילה טוב לפטור הירק או הנבט במאכלים אחרים שברכתם בפה"א ושהכל או לאכלו בתוך הסעודה, מאחר שיתכן שברכתו בפה"א. (4) ויש להקשות על עיקר דין זה דהרי כל דבר הוא יותר טוב או במצב חי או במצב מבושל ואם כן איך יתכן דין זה שטובים חיים ומבושלים בלי שיהיה יותר טוב במצב מבושל או חי. ויש ליישב על פי מש"כ בטור דלאחר בישול אישתי לעילויא, ש"מ דגדר בזה הוא שיהיה איזה שינוי לעילויא. (5) וכן משמע ברמ"א בסוף הסעיף.

(1) כשהם חיים מברך שהכל

❖ ישועת דניאל ❖

שיש לברך האדמה, וכן על מרק סלרי יש לברך האדמה, וכ"כ בספר ותן ברכה (לוח ברכות). בספר וזאת הברכה (לוח ברכות, כרפס) כתב דעל הגבעולים יש לברך האדמה ועל העלים שהכל.

טובים מבושלים מחיים ויש אנשים שדרכן לאכלם חיים

(1) **כשהם חיים מברך שהכל**. משום דלא נטעי אינשי אדעתא דהכי (ט"ז ס"ק א, פמ"ג). ומ"מ כשרוב בני אדם דרכם לאכול חיים מברך עליהם האדמה (משנ"ב ס"ק ג). עיי' משנ"ב שצייין לא"ר, והא"ר צייין לשו"ע (סי' רב ס"ב) בפירות שטובים בין חיים בין מבושלים דמברך עליהם בורא פרי העץ, ושם כתב המשנ"ב (ס"ק סא) אפילו הם טובים יותר כשהם מבושלים כיון שכשהם חיים טובים ג"כ והרבה ב"א אוכלים אותם כן⁷. ועיי' שעה"צ (ס"ק ב) מו"מ אם מועיל מיעוט בני אדם לזה. ולדינא נראה דמצדד דוקא רוב בני אדם. ודיעבד בהנ"ל אם בירך בורא פרי העץ, עיי' מש"כ במשנ"ב (סי' רו ס"ק ג) דיצא.

אלא שצריך גם שיהיה מנהג אנשי אותו המקום לאוכלם כך יותר מבושלים מחיים.

פטרזיליה

(ה) [ג] עיי' מג"א (ס"ק ג) בענין פטרזיליה, דאפילו שטובים יותר מבושלים מחיים מברך האדמה, ובאמת הרבה נוהגים לאכול פטרזיליה כליל הסדר בתורת כרפס ומברכים עליו האדמה⁶. ועיי' בספר ברכת הבית (שער ד סכ"ח) שעל עלי פטרזיליה יש לברך האדמה ועל השורש שלו יש לברך שהכל בין חי בין מבושל. בספר פתחי הלכה (לוח ברכות) סתם שיש לברך על פטרזיליה שהכל, וכ"כ בספר וזאת הברכה (לוח ברכות). בספר ותן ברכה (לוח ברכות) לא כתב איזה ברכה לברך, ורק כתב שבדרך כלל הוא טפל למאכלים אחרים.

סלרי

(ה) [ג] **כתב** בספר ברכת הבית (שער ד סכ"ט) שעל סלרי יש לברך שהכל בין חי ובין מבושל. וצ"ע שהוא ירק הראוי לאכילה. ועיי' ספר פתחי הלכה (לוח ברכות)

(6) כן מצאתי בספר שערי הברכה פכ"ג הע' 771 שיש נוהגים כן, וכ"כ בספר הסדר הערוך פנ"ה סי"ב, שהוא מנהג בעלז, וכן נהגנו בביתנו שנים רבות עד שמצאו שיש בהם חשש תולעים. (7) ועיי' א"ר שצייין למג"א ס"ק ג וכתב דנדחו דבריו, משום דהבין בדעת המג"א כאן בדעת ר' יונה באין נאכלין כלל מברך שהכל אבל נאכלין אפי' אין דרך לאכלם מברך האדמה, וא"ר חולק וס"ל נאכלין חיים מברך אדמה רק אם דרך לאכלן. ועיי' בנשמ"א כלל נא ס"ק א ד"ה וכן דכתב דמג"א יש לו דרך אחרת בכל זה ותלוי אם ראוי לאכילה ולא בדרך, וכן ס"ל בדעת ר' יונה. ועיי' שעה"צ ס"ק ב מו"מ בדעת המג"א.

(I) לאחר בישולם בורא פרי האדמה (II) ותומי (פי' שומים) וברתי (פי'

❖ ישועת דניאל ❖

טלטים עם בשר

העולה בזה הוא: א. שום או בצל כשאוכלו חי ואינו ראוי לאכילה כלל (מחמת חריפותו) יש לצדד דאין מברכים עליהם כלל. ב. שומים ובצלים שהזקינו וראויים קצת לאכילה, אך יותר טובים מבושלים, כשאוכלם חי לבדן מברך שהכל. ג. שומין ובצלים שלא הזקינו מברך שהכל אם אין הדרך לאכלן במדינה חי (ע"פ ביה"ל ד"ה שטובים, וכ"כ באגרות משה או"ח ח"א סי' סד)⁸. ד. שומין ובצלים שבישלן או צלאן בישול רב עד שנעשו טובים ויפים לאכילה מברך עליהם האדמה דהרי הם משתנים לעילויא על ידי בישול רב (משנ"ב ס"ק ו, כה"ח אות ט), וכל שכן אם טיגגן עם שמן או בחמאה כדי להשביחן מברך עליהם בפה"א (ע"י משנ"ב ס"ק ז, אגרות משה או"ח ח"א סי' סד). ה. שומים ובצלים שבישלן במרק או שנתנם לתוך שומן אווזים וכל מטרתם להטעים הבשר, גם כשאוכלם לבדם מברך עליהם שהכל (משנ"ב ס"ק ז ושעה"צ ס"ק ט, יא דלא כפמ"ג שם, אגרות משה שם)⁹.

(I) 6 לאחר בישולם בורא פרי האדמה. כתב המשנ"ב (ס"ק ד) אם אוכל השלאטין עם בשר נעשה טפל להבשר (פמ"ג). והיוצא מדברי הערוך השלחן (סי' ריב ס"ב) דכל זה הוא רק כשאוכלם ביחד ממש אבל אוכלם בזה אחר זה אין אומרים שאחד נעשה טפל לשני ומברך ב' ברכות, ע"י שם.

מלפפון חמוץ שאוכלים עם הקוגל

(I) 3 ע"י בספר וזאת הברכה (פי"א ס"ב, עמ' 90) שה"ה אם אוכל מלפפון חמוץ ביחד עם הקוגל, שאין לברך על המלפפון כיון שהוא נעשה טפל לקוגל. וע"י לעיל (סי' קעז ס"ק ח) דאפילו שמחמת דין ירקות שאינם באים מחמת הסעודה היה צריך לברך עליו באמצע הסעודה, אבל כאן הוא נעשה טפל לקוגל, וע"י לעיל (ס"ק ז, א) מש"כ בשם ערוה"ש.

שום, בצל

בצל ירוק

(II) 3 כתב בספר וזאת הברכה (לוח ברכות,

(II) 6 ותומי וברתי כשהם חיים. ע"י משנ"ב (ס"ק ה-ז), והכלל

8 ומש"כ המחבר תומי דהיינו שומין מברך עליהן בפה"א, ופי' במשנ"ב ס"ק ה דאיירי בשומין רכין, וצ"ל דאיירי בדרך לאכלן במקום זה. (9) בגמ' נדה יז ע"א אמר ר"ש בן יוחי ה' דברים הן שהעושה אותן מתחייב בנפשו ודמו בראשו האוכל שום קלוף ובצל קלוף וביצה קלופה והשותה משקין מזוגין שעבר עליהן הלילה כו', ובעלי השו"ע לא הביאו דין זה, וכבר ביארו זאת בארוכה, ע"י ספר שמירת הגוף והנפש סי' ג ס"א, ולא באתי לכפול הדברים. וע"ע שם (הע' א ד"ה והגרי"פ) שהחפץ חיים כתב בדין זה שצריך לזוהר, ותמה על כל הפוסקים שלא העתיקו דבריו. ובענין ביצה קלופה שעבר עליה הלילה כתב שם ס"ו שלדעת הרבה פוסקים יש סכנה גם דיעבד. ולענין אבקת ביצים, ע"י שו"ת חלקת יעקב יו"ד סי' יד דישי להתיר בדיעבד, ואיירי שם בהפסד מרובה, ע"י שם

פורט זלע"ז) כשהם חיים בורא פרי האדמה לאחר שבישלם שהכל. הגה
דמחשבי נשתנו לגריעותא מפילו זשלס עם זשר ונשתזחו אין השזח (ט) מזל עזמן
אלא מחמת הזשר שזחס (הר"י פ' זלזל מזרכין):

❖ ישועת דניאל ❖

מברך עליו שהכל, וכוונתו לעלים ירוקים
היוצאים מהבצל, בלי זריעה ונטיעה¹⁰.

גזר בתוך מרק עוף

(ט) מצד עצמן. הנותן קצת גזר במרק
להטעימו, לכאור' כיון שכוונתו
ליתן טעם במרק, יברך עליו שהכל כברכת
הבשר (עי' לעיל ס"ק ח,א), אך עי' משנ"ב (ס"ק
ז) דירקות אלו שזרכן בבישול ודאי כוונתו
גם על הירקות ומברך עליהם ברכתן הראויה
להן. בספר ותן ברכה (פכ"ג ע' 31, 32) כתב
כעין פשרה בדין זה, שאם אוכל הגזר עם
המרק ביחד, נפטר הגזר בברכת המרק, ואם
אוכלו בנפרד יש לברך על הגזר ברכת
האדמה, ולא נפטר על ידי המרק.

הע' קכג) על בצל ירוק מברכים שהכל כיון
שאיין הדרך לאוכלו לבד אלא על הלחם או
בתוך סלט ביצים וכיוצ"ב. אמנם שמעתי
שהרבה נוהגים לאכול בצל ירק בפני עצמו,
ולפי"ז היה ראוי לברך עליו האדמה. ובאמת
כ"כ בספר ברכת הבית (שער ד סל"ב) דעלין
הירוקים של בצלים כשהוא חי מברכין
בפה"א ומבושל שהכל, וכוונתו לבצל ירוק,
וכ"כ בספר שערי הברכה (רשימת המאכלים עמ'
הקכט) דברכתו האדמה, וכתב בהערות (שם
הע' 97) דבזמננו נטעי אינשי אדעתא דהכי
ובכה"ג ודאי ברכתו האדמה.

עלים היוצאים מהבצל

(II) ג עי' בספר ברכת הבית (שער ד סל"ג) ירק
היוצא מהבצל אחר שנתלשו

היטב בתשובה. ובשו"ת שבט הלוי ח"ו סי' קיא כתב שלא מחה בכתי חרושת שיש להם ביצים
פתוחים בלילה ועשו מהם אבק או נוזלים משום שהשו"ע אינו מביא דין זה, עי' שם היטב. וע"ע
בספר שמירת הגוף והנפש (שם סע' ח והע' יב) בשם הרבה פוסקים המקילים, וכל הסברות להתיר
בביצים שייכים גם בשום ובצל טחון שקונים בחנויות. ושמעתי מהגרש"ז אולמן שליט"א
שלכתחילה יערב את אותם האבקות עם מעט מלח לפני לינת הלילה, ובדיעבד יש להקל, וכעין
זה כתב בספר שמירת הגוף והנפש (שם סעיף ה) שאין סכנה אם הביצים והשום והבצל מעורבים
בלילה עם דבר אחר, עי' שם פרטי הדינים. ונראה דהתערובת צריך להיות בגדר נותן טעם ולא
מסתבר שגרגיר מלח יציל את כל התערובות. ושמעתי מהגר"א ליברמן שליט"א [מו"צ
בגייטסהעד] שבכל האבקות של שום ובצל הנמכרות בחנויות, בעלי המפעל חייבים לתת בתוכן
חומר משמר כדי שלא ייעשו לגושים, ואשר על כן אפשר להקל בכל האבקות האלו מדין תערובות
שהקילו בזה. לענין בצל ירוק לא שמעתי שיחמירו בזה שזה אינו הבצל המקובל אלא נקרא כך
בפי כולם, ושור"ר שכ"כ בקובץ מבית לוי בעניני יורה דעה עמ' צא. (10) בשערי בינה ביאר
דלאו אדעתא דהכי נטעו להו וגם הם גדלים בלא זריעה ולא חשובי וגם אינם מעיקר הפרי וגם
לאו גדולי קרקע הוא.

ב (1) על המים שבישלו

✧ ישועת דניאל ✧

יש לברך על המים את ברכת הפרי או הירק, זה דוקא אם רובם עומדים לבישול או לסחיטה¹⁴ ואם רק מעוטן עומדים לכך יש לברך שהכל¹⁵. ועי' לעיל (סי' רב הע' 73) שהוכחנו בדעת הרשב"א דסגי בזה שדרכן של הפירות עצמן עומדים לבישול ולא צריך שהפירות עומדים לבישול עבור מימיהן. עוד הוכחנו שם שאין צריך שרוב פירות עומדים לכך, וסגי בדרכו בכך, עי' שם¹⁶.

דא"ש

(1) ג (ה) ה"ר"ש (ברכות פ"ו סי' יח) מחלק בין מי שלקות למי סחיטה¹⁷, ועיקר סברתו, דמי שלקות נכנס טעם גוף הפרי

מי שלקות

(1) 6] על המים כו'. ואירי במים שבישלו בתוכם פירות או ירקות¹¹, ועל ידי הבישול קיבלו את טעמם¹², ולכן יש לברך על מי הבישול את הברכה השייכת לפירות או ירקות שנתבשלו בתוכם¹³. הפוסקים נקטו בזה ד' שיטות ראשונים עקריים. א. הרשב"א. ב. הרא"ש. ג. הרמב"ם. ד. המרדכי. לענין הלכה ראה לקמן (ס"ק יב,א). וע"ע בשיטות הרא"ש והרשב"א לעיל (סי' רב ס"ט), עי' שם.

דשב"א

(1) 3] ה"רשב"א (ברכות לח ע"א) ס"ל אימתי

11) ונראה מסתימת הפוסקים דאין חילוק בין פירות לירקות בכל דיני מי שלקות, וגם כאן נקטנו לפעמים פירות ולפעמים ירקות, והכל לאו דוקא. אכן בדעת הרא"ש בפ' כיצד סי' יח נראה שיש שחילוקו בין ירקות לפירות, דבירקות ודאי אמרינן מי שלקות כשלקות, ואילו בפירות יש להסתפק, עי' לעיל סי' רב ס"ק סג. 12) וכתב בספר ותן ברכה פכ"ג הע' 16 בשם הגרש"ז אויערבאך זצ"ל, שהעיקר במי שלקות שהמים קבלו טעם חזק של הירקות או הפירות, ואם קבלו רק טעם קלוש אין לברך עליהם אלא שהכל. 13) יש חילוק בין בישול לשליקה, עי' ריטב"א חולין קיא ע"א ד"ה כתנאי, וקמ"ל דאפילו כשבישלו את הירקות ולא שלקום נמי חל הדין של מי שלקות. 14) ונראה פשוט דפירות העומדים לשליקה מברכין על מי שליקתן העץ, וכן פירות העומדים לסחיטה מברכין על מי סחיטתן העץ, אבל לא אמרינן דפירות שרגילין לשליקה מברכין על מי סחיטתן העץ וכן לא אמרינן דפירות העומדים לסחיטה מברכין על מי שליקתן העץ. 15) ועי' ב"י סי' רב ס"י שמתבאר מתו"ד שגם במי שליקת פירות יש חילוק בין דרכם לבשל לאין דרכם לבשל לענין מיא דשילקי, אבל הגר"ז סי' רב ס"א סתם בדעת הרשב"א דעל מי פירות יש לברך שהכל, ואינו מחלק בהם בין אם יש רגילות לבשלם, בין אם אין רגילות לבשלם, משום שכתב "אבל מיני ירקות שדרך כו'", וצ"ע דבפשטות אין שום חילוק בין פירות לירקות בזה. 16) וז"ל הרשב"א (ברכות לח ע"א ד"ה דבש), דמיא דשלקי ומיא דשיבתא כיון דרוב אכילתן הוא ע"י שליקה מי שליקתן כמותן הא כל מידי דלית דרכיה למשלקי ולא למסחטי' אלא למיכלי' בעיניה בהנהו לא אמרינן שיהיו מימיהן כמותן, ע"כ תו"ד. 17) המחבר בסי' רה ס"ג סתם כהרא"ש, כ"כ השעה"צ סי' רב ס"ק נד.

* ישועת דניאל *

בתוך המים ולכן יש לברך עליהם את ברכת הפרי, משא"כ במי סחיטת פרי, אין טעם הפרי במים, אלא טעם מיץ הפרי, שאין הוא הפרי עצמו כלל¹⁸, ולכן יש לברך עליהם שהכל¹⁹, וכתב המשנ"ב (ס"ק יד) דלשיטת הרא"ש אין כלל נ"מ אם עומדים לסחיטה או לשליקה, והחילוק הוא רק אם זה מי סחיטה או מי שליקה, ומ"מ נראה שגם להרא"ש יש תנאי שבישול הירקות לא

רמב"ם

(י) דין הרמב"ם (פ"ח מברכות ה"ד) ס"ל שיש לברך את ברכת הפרי על המים שקיבלו טעמו על ידי

18) ויש לעיין אם הרא"ש כתב חילוק זה בתורת ודאי או בתורת ספק. המחבר כתב חילוק זה לעיל סי' רב ס"י בשם הרא"ש בלשון אפשר, דהיינו אפשר אם נכנס טעם הפרי במים מברך בורא פרי העץ. וקשה שהרי הרא"ש בפסקים בפרק כיצד סי' יח החליט בתורת ודאי דעל מי שלקות ומי בישול פירות וירקות יש לברך את ברכת הפרי, ולמה כתב המחבר בלשון אפשר. ועי' ט"ז סי' רב ס"ק ט דהדין הוא ודאי דין אמת ומש"כ המחבר לשון אפשר זה קאי על סברת החילוק. וכן משמע סתימת דברי המשנ"ב, דלא כתב בשום מקום שהדין של הרא"ש הוא רק מחמת ספק. ועי' בביאור הגר"א שם ס"ק כד משמע שהרא"ש מסתפק בדין ולא רק בסברא, משום שהגר"א ציין לדברי הרא"ש בו הוא כותב שמסתפק בדין זה וכך הוא מבאר את דברי השו"ע שכתב ואפשר וכו'. הלבוש בסי' רב תחילת סעיף יא כתב שזה ספק אמיתי אם מברכים העץ על מי שלקות פירות ובסוף סי"א כתב שאם הפירות עשויין לבישול לכו"ע מברך על מי שרייתן או מי בישולן פרי העץ ויתכן שהגר"א מודה לזה, ומש"כ ואפשר איירי בפירות שאין דרכן לשרותן או לבשולן. החזו"א סי' לג אות ה ד"ה והנה כתב שספיקת הרא"ש הוא בפירות שאינם עומדים לבישול ורק לענין ברכה ולא לענין איסור, דבאיסור ודאי אמרינן טעם כעיקר. ומשמע מדבריו שם דבפירות העומדים לכך גם אין ספק לענין ברכה. ועי' מקור הברכה סי' סב אות ז שפי' דהרי יש תנאי נוסף שהבישול צריך להיות עבור אכילת הפירות עצמם ולא סגי שכוונת המבשל הוא עבור המי פירות (עי' תשובות הרא"ש), ובניד"ד מסתפקים אם בישל עבור אכילת הפירות, עי' שם. 19) עי' קהלות יעקב פסחים סי' יז ד"ה ולפמשנ"ת בטעם החילוק בין מי בישול למי סחיטה. 20) ובענין אם הרא"ש מחלק בין פירות שדרכן בסחיטה לפירות שאין דרכן בסחיטה, עי' משנ"ב ס"ק יד אפילו בפירות שדרכן בסחיטה ברכתן שהכל. פי' לפירושו שאין שום חילוק בחשיבות מי סחיטת פירות אם הוא דרכו למיסחט או לא, תמיד ברכתו הוא שהכל. ולכן הוא הדין במי בישול או מי שליקה, אין נ"מ אם דרכן בכך, תמיד ברכתו כברכת הירק או הפרי. והנה הרא"ש כתב דאפשר שאם בשל הפרי ונכנס טעם הפירות במים מברך עליהן ב"פ העץ. וצ"ב בלשון אפשר שכתב. ועי' חזו"א סי' לג ד"ה עוד יש לומר, מה דנסתפק הרא"ש בענין הברכות זה דוקא בפרי שאינו עומד לסחיטה אבל בפרי העומד לסחיטה מודה לרשב"א דיש לברך האדמה או העץ. הרי דלשיטת החזו"א יש נ"מ גם להרא"ש אם הפרי עומד לבישול או לסחיטה. [ועי' עוד חזו"א שם ד"ה והנה הנסחטים, שבענין איסור פשוט להרא"ש דטעם כעיקר ומי בישול פירות וירקות אסורים ואמרינן כך רק במי בישול ולא במי סחיטתן, ומש"כ הרא"ש אפשר היינו רק לענין ברכה שנסתפק אם שייך חשיבות של פרי

לענין ברכה. והנה בענין זה של מי שלקות, מלבד מש"כ הרא"ש בפסקים, יש בזה גם בתשובות רא"ש כלל ד סי' טו, הו"ד בב"י דטעמא דמיא דשלקי כשלקי משום דעיקר בישולם בבישול הירקות. וכתב הרא"ש שם שאם הרגילות הוא לבשל עבור הפירות, והוא בישל עבור מימיהן, בטלה דעתו אצל כל אדם, ויש לברך על מימיהן כברכת הפרי או הירק. ועי' מג"א ס"ק ו ומ"ב ס"ק י שהביאו את דברי שו"ת הרא"ש להלכה. אך שונים דברי הרא"ש בתשובות ממש"כ בפסקים, דבפסקים הוא בא לחלק בין מי סחיטת פירות למי שלקות, ובתשובות הוא נשאל במי שבישל שעורים עבור מימיהן, איזה ברכה לברך עליהם, והשיב שיש לברך שהכל, ולא דמי למי שלקות, כי במי שלקות מבשלים עבור הירקות משא"כ במי שעורים מבשלים עבור מימיהן. ולכאורה נראה דאין סתירה בין מה שכתב הרא"ש בפסקים למה שכתב בתשובות, דבפסקים הוא בא לחלק בין מי סחיטת פירות למי שלקות, ובתשובות הוא בא ליישב למה לא מברכים האדמה על מי שעורים, ובפסקים ביאר את עיקר הסברא למה יש לברך על מי שלקות את ברכת הפרי משום שהמים קיבלו טעמם, ובתשובות בא ליישב אחר שכתב בפסקים דעל כל מי שלקות יש לברך את ברכת הפרי, למה לא לברך על מי שעורים את ברכת הפרי, ולזה כתב דשאני מי שעורים שאין הוא מבשל את השעורים עבורם אלא עבור מימיהן, וזה הוספה למה שכתב בפסקים. אלא שבדרכי משה סי' רה ס"ק ב משמע מש"כ בתשובות חלוק עם מה שכתב בפסקים, משום שהטור שם הביא טעמם של הגאונים לחלק בין מי שליכת פירות למי סחיטת פירות, דבמי שליכת פירות יש טעם פרי משא"כ מי סחיטת פירות הוא זיעה בעלמא (וזה טעם הרא"ש בפסקים), ועל זה כתב הדרכי משה הנ"ל שהרא"ש בתשובות נתן טעם אחר לזה, ובהדיא דס"ל שטעם הרא"ש בפסקים אינו דומה לטעם של הרא"ש בתשובות. וצ"ע, דלולי דבריו היה אפשר לפרש שאין הרא"ש בפסקים סותר לדברי הרא"ש בתשובות וכנ"ל. ומה שצריך לומר בזה, דכוונת הדרכי משה הוא, דאת"ל כהרא"ש בפסקים דחילוק בין מי סחיטת פירות למי שלקות הוא כנ"ל, זה קיבל טעם הפרי וזה לא קיבל טעם הפרי, אם כן מה לי אם מבשלים את הפירות לצורך עצמם או לצורך מימיהן, הרי בכל ענין קיבל המים את טעם הפרי, ש"מ דהרא"ש בפסקים חולק על הרא"ש בתשובות. ומה שנראה לומר בזה, דהרא"ש בתשובות אינו חולק לגמרי על הנאמר ברא"ש בפסקים, אלא שבא להוסיף על דבריו, דלא סגי מה שנכנס טעם הפרי לתוך המים, אלא צריך גם שבישול הפירות הוא עבור הפירות עצמם ולא רק עבור מימיהן, אבל כשמבשל הפירות עבור עצמם אז הטעם שמברך על מימיהן כברכת הפרי, הוא משום שנכנס טעם הפרי לתוך המים, והא דניתן לברך על מימיהן כברכת הפרי, היינו טעמא דמימיהן בטלים לפירות, אך סברא זו ניתן לומר רק אם יש לו ענין גם בבישול הפירות עצמם. וע"ע מש"כ בספר וזאת הברכה (בירור הלכה סי' נג, עמ' 344) בביאור שיטת הרא"ש בפסקים ובתשובות, דבפסקים בא לבאר מאי שנא מי סחיטה ממי שלקות, דמי סחיטה הוא זיעה בעלמא משא"כ מי שלקות, ובתשובות בא ליישב מאי שנא ירקות שנתרסקו לגמרי ממי שלקות ועל זה תירץ דמי שלקות בישל עבור הירקות והמים טפלים לירקות משא"כ בפירות וירקות שנתרסקו לגמרי אין המים טפלים לירקות כיון שהירקות כבר לא קיימים, ודבריו דחוקים למעייץ שם בשו"ת הרא"ש וכן נסתרים דבריו לפי מה שהבאתי מדרכי משה הנ"ל, דהרא"ש בתשובות בא ליישב מה שהוקשה לו בפסקים. במקור הברכה סי' סב אות ו ביאר דבפסקים מבאר למה אין למי שלקות דין זיעה ובתשובות מבאר למה טעם הפרי אינו בטל במים, עי' שם, ותמיהתי עליו כנ"ל. והנה עי' לקמן ס"ק י, ד שנבאר בדעת הרמב"ם פ"ח מה' ברכות ה"ד, כדי לברך את ברכת הירק על מי שלקות מצריך תנאי שבישול ירקות הוא עבור מימיהן, וזה נראה פשוט דהרא"ש לא ס"ל כן. העולה מן האמור, דלדעת הרא"ש אין חילוק אם פירות אלו עומדים לשליקה או אינם עומדים לכך, דסברת הרא"ש דטעם כעיקר. ועוד, דאין חילוק בין אם מבשל לצורך הפירות והירקות עצמן

* ישועת דניאל *

בישול²¹ כשיתקיימו ג' תנאים. א. צריכים להיות מקום שדרכן לשתות מימי להיות פירות או ירקות להשלק. ב. צריך שיהיה דרך בני אדם לשלקן כדי לשתות מימיהן²², או עכ"פ שלא יהיה כוונה רק כדי להוציא הזוהמא²³. ג. צריך (י) טו עי' מרדכי (ברכות סי' קכה) והיוצא מרדכי

או לצורך מימיהן, אלא כל שהגילות לבשל עבור עצמן מברך ככרכת הפירות והירקות אפי' אם בישל לצורך מימיהן דבטלה דעתו, ואם בישל ירקות רק לשם ירקות יש לברך האדמה גם אם אין רגילות לבשל ירקות עבור מי ירקות או עבור הירקות עצמם, ובמי שעורים כיון שעומדים לבשל רק לצורך מימיהן, ברכתן שהכל. (21) ועי' רבינו מנוח (שם) שכתב בפשיטות דגם אם שותה מי סחיטתן מברך העץ או האדמה. אבל לא ברור אם כתב כך בדעת הרמב"ם. (22) וכ"כ בדרכי משה ס"ק ב שזה תנאי לרמב"ם שרק אז מברכים את ברכת הפרי או הירק. וכ"כ גם המג"א בס"ק ו בדעת הרמב"ם. ועי' ספר המפתח שציין לפמ"ג סי' רב ס"ק ח באורך בדעת הרמב"ם, וכעת לא ראיתי נקודת חידוש שם. ועי' נשמת אדם כלל נב אות א דהרמב"ם ודאי לא ס"ל כהרא"ש, שהרא"ש ס"ל שעיקר הבישול כדי לאכול הירקות ואילו הרמב"ם ס"ל דגם אם הבישול הוא כדי לשתות מימיהן. והנשמת אדם כלל נב אות א כתב שזה כשיטת הרשב"א. והנה מש"כ שזה כשיטת הרשב"א משום דסובר דעיקר תנאי הוא בדרכן לבשל הפירות, ונסתפקנו אם דרכו לבשל הפירות או דרכו לבשל הפירות כדי לשתות מימיהן, ואיך שיהיה לדברי הנשמת אדם אין תנאי לבשל רק לצורך מימיהן, אלא אפי' בישל לצורך אכילתן ולצורך לשתות מימיהן לעולם דינן כמקודם. ודע, דמבואר בנשמת אדם שם סוד"ה תחלה, כשמבשל פירות במים ובעלמא מכוין לשתיית מימיהן, אפילו שבפעם הזאת בישל את הפירות בלי כוונה לשתות את מימיהן, אך כיון שבדרך כלל מבשלים הפירות כדי לשתות את מימיהן גם כן, יש לברך על המשקה את ברכת הפרי. (23) ודע שהמג"א בס"ק ו הביא בדעת הרמב"ם שאין תנאי ממש שצריך כוונה לשם משקה אלא העיקר שלא היה כוונה להוציא הזוהמא, ועי' שם בשם הכסף משנה. ועי' מחצית השקל שם שמדייק מדברי המג"א שזה דלא כדרכי משה משום שבדרכי משה ס"ק ב כתב שלרמב"ם יש תנאי שבישול הירקות עבור מימיהן ואילו המג"א שהביא את דברי הכסף משנה ס"ל שסגי אם כוונתו לשניהם, ובלבד שלא יכוון רק להוציא הזוהמא. והיוצא לפי דברי הרמב"ם בענין מרק ירקות אם בישל ירקות רק לשם ירקות יש לברך שהכל כיון שלא נתכוין לשם משקה, ואם בישל לשם שניהם או רק לשם מימיהן יש לברך את ברכת הפרי או הירק, ובתנאי שזה מקום שדרכם לשתות מימי ירקות אלו. (24) והנה בתנאי זה שצריך להיות מקום שדרכן לשתות, בזה כתב הנשמת אדם כלל נב ס"ק א סוף ד"ה ולפ"ז שזה נראה דכו"ע מודים לרמב"ם דדוקא אם דרך לשתות, אבל אם אין דרך כלל לשתות רק לשפכן, אינו מברך רק שהכל. ואפי' שיש להסתפק בזה, אך מ"מ כיון דהרמב"ם כתב כן להדיא, לא נניח דבריו המפורשים משום איזה משמעות, כמש"כ בתרומת הדשן כמה פעמים ע"כ דברי הנשמת אדם. וז"ל הרמב"ם פ"ח ה"ד, ירקות שדרכן להשלק שלקן מברך על מי שלק שלהן בורא פרי האדמה, והוא ששלקן לשתות מימיהן שמימי השלקות כשלקות במקום שדרכן לשתות. ומשמע מדברי המג"א ריש ס"ק ו, דגם באופן שכוונתו למשקה, אך כיון שאין רגילות של בני אדם לבשל עבור המשקה, בטלה דעתו אצל כל אדם ומברך בכל ענין שהכל. והנה כל זה בדעת הרמב"ם, אבל עי' פמ"ג א"א ס"ק ו שדייק משו"ע בסעיף ב דלא התנה כנ"ל שצריך

* ישועת דניאל *

מדבריו דבכל ענין אינו מברך העץ או האדמה אלא אם כן מטרת בישול מי הפירות או מי השלקות הוא לצורך טיבול הפת בהם²⁵.

מי כבישת ירקות

שמי כבישת ירקות דומה דינו למי בישול ירקות, ומ"מ נראה דבמי כבישת מלפפונים שהכבישה נעשית רק בשביל המלפפונים שיחמיצו, ואין כוונה כלל בשביל מי הכבישה, מברך על הרוטב שהכלל²⁶. וע"ע לעיל (סי' רב ס"י) מש"כ בענין מי כבישת פירות.

(י) מבוואר מתוך דברי המשנ"ב (ס"ק ח)

כוונה לשם משקה, ש"מ דאין צריך כוונה לזה ומברך ברכת הירק גם בלי שנתכוין על המשקה. ונראה דזה גם כוונת המג"א שהביא בס"ק ו את דברי הרמב"ם ואח"כ משיג על זה בהביאו את שיטת הרא"ש והמרדכי דאין לחלק. (25) וז"ל המרדכי, מיא דכולהו שלקי שלקי פ"י בין אם סוחט המשקה מהם בין אם בישלן במים ודוקא ירקות שהמשקה שיוצא ממנו עיקרו לטבול בו קאי וחשיב מאכל כמקודם דהא אמרינן פ' חבית משקה הבא לאוכל דמי אבל מי תותים וכו' עכ"ל. והנשמת אדם כלל נב ס"ק א ד"ה שוב דייק מלשון המרדכי דלא ס"ל כלל כהרשב"א שצריך תנאי בדרכו בכך לבשל עבור מי הפירות אלא אפילו דרכן לסחוט כיון דלצורך שתיה מברך שהכל. עוד כתב בנשמת אדם שמשמע מדברי המרדכי כשבישל לצורך אכילת הפירות מברך העץ כפרי עצמו. ולא מצאתי איפה משמע במרדכי כך. ונראה בהדיא בדברי המרדכי אם סוחט הפירות ואין דרכן בסחיטה אך כוונתו לטבול בו את הפת שמברך עליהם כברכת הפרי. וע"ע בענין הפוך, בדרכו בסחיטה כדי לטבול בו את הפת ועכשיו סחט או בישלם עבור הפרי. ויש לעיין אם המחבר חשש לשיטת המרדכי, ועי' פמ"ג א"א ס"ק ו דהמחבר לא צריך תנאי של המרדכי, ורק המג"א ס"ק ו הביאו להוכיח דלא כרמב"ם, דלא צריך תנאי לצורך משקה. וכן כתבו כל פוסקי זמננו דלא חששו לשיטת המרדכי כלל. אבל א"א לומר כך במג"א בשיטת המרדכי כיון דהביאו פעם נוספת, אחר שהביא הרא"ש, וצ"ע בדעת המג"א אם חשש לדעת המרדכי. (26) עי' משנ"ב שם שהביא בשם הט"ז סי' רב ס"ק י וכן בשם א"ר שם ס"ק טו דכיון שהוא שורה אותם רק כדי לאכול המלפפונים, ולא בשביל מימיהם, ודאי מברכים על מימיהם שהכל. ויש לבאר טעם הלכה זו, לפי שיטת הראשונים שנתבארו לעיל. לפי מש"כ הרא"ש בפסקים יש לברך את ברכת הירק, כיון דטעם הירק נכנס לתוך המים וכבוש כמבושל, וכן למה שכתב הרא"ש בתשובות חילוק בין מי שעוריים שמברכים עליו שהכל משום שלא כבשו ובישלו עבור השעוריים, היכי שמבשל הירקות עבורם ועבור מימיהם יש לברך על מימיהם האדמה כברכת הירק. וכאן הרי כבשו המלפפונים עבורם ודאי יש לברך על מימיהם האדמה. ולרשב"א דס"ל דאין לחלק בין מי סחיטת פירות למי שלקות, והכל תלוי אם דרכו בכך, וכאן הרי אין דרך כלל לשתות את מי כבישת המלפפונים. וכן בענין המלפפונים עצמם הרי אין רוב אנשים כובשים אותם, ועי' ביה"ל סי' רב ד"ה על אותן, שכתב בתחילת דבריו דלשיטת הרשב"א צריך שעכ"פ רוב ירקות נאכלו על ידי כבישה או בישול, ואח"כ מסתפק קצת בזה דגם כשהם רק שוין לאכול חיינן ומבושלין יש לברך על מימיהם האדמה, ולפי סברא זו יתכן דעל מי כבישת מלפפונים יש לברך האדמה. ולשיטת הרמב"ם בפ"ח מברכות ה"ד דס"ל דאין לברך אדמה אלא אם כוונתו לשתות מימיהן, וכאן הרי אין כוונתו כלל לשתות מימיהן, ולפי"ז יש לברך על מימיהן שהכל בלבד. ולמה שפ"י בכסף משנה את דברי הרמב"ם כל שלא בא